

Listy

Cyrila Höschla

Listy Cyrila Höschla

Vyšlo také v tištěné verzi

Cyril Höschl

Listy Cyrila Höschla – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Listy

Cyrila Höschla

CNC⁷
Books

© Cyril Höschl

ISBN tištěné verze 978-80-53030-74-8

ISBN e-knihy 978-80-53030-79-3 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-53030-80-9 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-53030-78-6 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

Listy Cyrila Höschla

76 sloupků o tajemství lidské mysli i zákrutách lidské duše

Někdy máme neodbytný pocit, že se současný svět zbláznil a přestáváme mu rozumět. Zaslíbené texty psychiatra Cyrila Höschla nabízejí malé orientační vodítko, jak se v bludišti dneška neztratit a udržet si humorný nadhled. Profesor Höschl by letos oslavil 76 let, tato kniha proto symbolicky přináší výběr 76 jeho sloupků. Vznikaly jako odpovědi na otázky čtenářů časopisu Reflex v posledních letech, tedy v nesnadné době, kdy nás zasáhla pandemie, válka proti Ukrajině, ale i šok z masové vraždy studentů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, či naopak radost z hokejového zlata. Moudré a vtipem okořeněné sloupky z oblasti politiky, umění, vědy i (ne)obyčejných lidských starostí jsou řazené od nejaktuálnějších z roku 2025 sestupně do roku 2020.

Vydejme se tedy s průvodcem Cyrilem Höschlem proti proudu času, od naší bezprostřední současnosti do nedávné minulosti...

Jana Bendová, editorka publikace

Předmluva

Když se ohlížím za texty, které tvoří tuto knihu, vidím, že je spojuje téma lidské mysli v rychle se měnícím světě, který, přes rostoucí dostupnost informací, mnohdy ztrácí přehlednost. I když dnešní technologie daleko překonaly nedávné vědecko-fantastické představy, lidské chování a prožívání zůstává nadále nepředvídatelné. Navzdory úžasnému pokroku v oblasti neurověd si lidský mozek dosud zachoval svá tajemství.

V této knize jsem se snažil spojit poznatky psychologie, psychiatrie, neurověd a filozofie s osobními reflexemi a postřehy ze společenského dění. Nenabízím hotové pravdy ani univerzální odpovědi, ale podněty k zamyšlení. Dotýkám se témat svobody volby a jejích paradoxů, role médií při formování veřejného mínění, vztahu umění a autenticity, vlivu technologií na lidskou psychiku či složitého tance mezi racionalitou a emocemi, který denně podstupujeme.

Texty, které máte před sebou, vznikaly v různých obdobích a často jako reakce na konkrétní události či fenomény. Některé jsou analytické, jiné lehce ironické a další, kontroverzní, mohou u čtenářů vyvolat nesouhlas. Trochu v to doufám – dialog a střet různých pohledů jsou esencí zdravé společnosti.

Přeji vám inspirativní čtení a doufám, že vás nejen obohatí, ale třeba i pobaví a vyprovokuje k dalším úvahám.

Cyril Höschl, duben 2025

I Kim či Putin se zasmějí, ale žerty stranou!

duben 2023

Jak je to se smyslem pro humor u diktátorů (Kim, Putin, Trump)?

Jedna z mnoha definic humoru říká, že se jedná o schopnost nacházet ve výrocích, situacích nebo událostech něco vtipného, což často vyvolává smích nebo pobavení.

Humorná reakce je většinou spuštěna náhlým pohybem v sémantickém poli, který je příjemcem bezprostředně „prokouknut“. (Ve staré dobré Anglii spolu na chodníku diskutují dvě starší distingované dámy. Vtom vedle nich popelář kulí popelnici a z ní vypadne lidská ruka. A ta jedna dáma povídá té druhé: „Víte, on si manžel nepřál nic okázalého.“)

Humor může být hojivý (když už je nejhůř, zbude jenom smích tak jako v závěrečné scéně Řeka Zorby), ironický, zlý, zraňující, laskavý, absurdní, parodický, nesmyslný („Když slunce zapadá, kráva letí do školy“), černý („Doktor říká pacientovi: Mám pro vás dvě zprávy. Ta špatná: máte rakovinu. A ta dobrá: mám skvělý vtip na tohle téma“) a má různé podoby v závislosti na kulturním kontextu, osobních zkušenostech a způsobu vnímání světa.

Smysl pro humor u diktátorů a autoritativních vůdců bývá často omezený, selektivní a účelový. Takový Stalin měl humor primitivní, obhroublý, dnes bychom řekli „machistický“. Je popsána příhoda, jak před představením Šostakovičovy opery Lady Macbeth z Mcenského újezda jeden přítel skladateli poradil, ať určitě ten den Bolšoj театр navštíví. Když tam Šostakovič přišel, uviděl mezi přítomnými Josifa Stalina a celé politbyro. Šostakovič ve svých dopisech píše, jakou prožíval hrůzu, když se Stalin a jeho parta chechtali u milostných scén mezi Sergejem a Kateřinou. Svědkové říkají, že Šostakovič byl „bílej jako stěna“, když se šel po třetím jednání klanět.

Diktátoři obvykle mají rádi humor, pokud je namířen proti jejich odpůrcům, ale nesnesou, když si někdo dělá legraci z nich samotných. Tak například v Sever-

ní Koreji je humor přísně regulován a jakékoli vtipy na účet režimu mohou mít drastické následky. Kim Čong-un sám o sobě působí jako postava z grotesky, ale jeho smysl pro humor je pravděpodobně velmi omezený na situace, kdy se může smát podřízeným. Existují zprávy, že se také baví absurdními propagandistickými příběhy o vlastní velikosti. Takový Putin zase díky své poker face působí jako cynik. Umí se sice ironicky pousmát, ale jen tehdy, když to má nějaký strategický účel. S oblibou třeba shazuje otázky novinářů nebo západních politiků. Na svůj vlastní účet ale vtipy nesnese – ruský režim tvrdě potlačuje satiru, která by ho zesměšňovala. Donald Trump má sice jakýsi smysl pro humor, ale jeho vtipy bývají na hraně a jsou většinou sarkastické nebo útočné. Často se baví na úkor druhých, ale špatně snáší kritiku vůči sobě. Má sklon zesměšňovat oponenty přezdívkami (Sleepy Joe, Crooked Hillary), ale jakýkoli humor namířený proti němu vnímá jako útok (vzpomeňme, jak se po schůzce s Kimem objevily jejich obrázky s popiskem „Válka účesů“).

Všichni mají společné to, že se smějí hlavně vtipům na úkor oponentů, ale nesnesou žertování na vlastní účet. Humor využívají jako mocenský nástroj, nikoli jako prostředek ke sdílení radosti a sblížení s lidmi. Typické je, že v režimech, jež budují, není povolena svobodná politická satira, a když, tak jedině proti oponentům. My starší si ještě pamatujeme dobu, kdy satirický časopis u nás jako největší legraci uveřejňoval karikatury boháčů s doutníkem v puse a s cylindrem s bombou. Doufejme, že se k nám taková doba v dohlednu opět nevrátí.

Kauza Motol: je lepší socialistická, či kapitalistická morálka?

březen 2025

V souvislosti s úplatkářskou aférou v motolské nemocnici kladu sobě i vám otázku o morálnosti naší současné společnosti. K „odklonu“ větších finančních částek dochází i u bossů sportovních organizací (tenis, fotbal, Sokol). Je možno porovnávat morálnost společnosti řízené socialistickou ideologií a ekonomikou v minulosti a současnou kapitalistickou společností s dominantním vlivem ve veškeré její činnosti?

Porovnání morálnosti různých společností není dost dobře možné mimo jiné proto, že úroveň morálky nelze jednoduše na politický či ekonomický systém svádět. To, co zřejmě máte na mysli, závisí na mnoha okolnostech, včetně historie, kulturních hodnot, vzdělávacího systému, náboženství a právního rámce. Kromě toho se morální normy mění v čase a jsou často ovlivněny globálními událostmi a technologickým pokrokem.

V socialistickém systému mělo obyvatelstvo zajištěné základní potřeby, jako je zdravotní péče a vzdělání, avšak v praxi docházelo k centralizaci moci, omezování svobody a v mnoha případech k porušování lidských práv. Korupce samozřejmě existovala, ať už jako „všimné“ u doktora, automechanika či řezníka, nebo ve formě zneužívání moci vládnoucí elitou. Chváličům starých časů (laudatores temporis acti) je vhodné připomenout, jak se za socialismu říkalo Tatře 613: lidové vozítko, ve kterém se lid vozí prostřednictvím svých volených zástupců. Volby přitom byly naprostou fraškou. Co se morálky týče, byla za socialismu předznamenána úslovím Kdo nekrade, okrádá svou rodinu. Jeho celonárodní platnost kauzu několika jedinců v motolské nemocnici bohatě převáží. Z té doby také pochází univerzální zjištění, že co není přibité, to se ukradne.

Současné kapitalistické společnosti jsou založeny na tržní ekonomice s důrazem na individuální svobodu a iniciativu. Což sice často vede k ekonomické-

mu růstu a inovacím, ale nezabrání to filutům všeho druhu zkoušet bezostyšně uplatňovat svoji zlodějskou náturu. Korupce a finanční skandály tady vždycky byly, jsou a budou a vyskytují se víceméně všude. Člověk, jako bezmála každý živoch, je biologicky naprogramován tak, aby pokud možno maximalizoval svůj prospěch. To se projevuje jako úsilí bojovat o každou studánku, území, partnery, kořist a postavení v sociálním žebříčku. Jinými slovy: jsme přežívací stroje (survival machines) sobeckých genů. Tuto výbavu společnost (nebo kulturní nadstavba, chcete-li) pouze usměrňuje a modifikuje. Děje se tak prostřednictvím různých „desater“ a jinak kodifikované morálky.

Čili rozdíl mezi socialistickou a kapitalistickou morálkou není v tom, jak se utváří, nýbrž v míře pokrytectví na jedné straně a schopnosti přirozené pudů usměrnit na straně druhé. Jinak řečeno, důležité je, jakým způsobem jsou společnosti schopny na korupci a skandály reagovat. Jedním z nástrojů prevence šíření nekontrolované kleptomanie je transparentnost a odpovídající legislativa spojená s mechanismy důsledné vymahatelnosti. Buďme tedy rádi, že žijeme v demokracii ohleduplné k právům jedince, a nenechme si to kazit jevy, za které nemůže, ale má nástroje k jejich předcházení i trestání. A co se týče tvrdosti zákona, pořád lepší jeden ředitel Ludvík než usekávání rukou za každou ukradenou housku. Myslet si, že nějaký systém je lepší, by se nám mohlo šeredně vymstít. Stačí se podívat, jak je to s morálkou v Severní Koreji, na Kubě nebo i v Číně.

I vzdělaní lidé mohou věřit nesmyslům a diktátorům

březen 2025

Jak je možné, že naprostým nesmyslům věří nejenom slabí duchem, ale i rozumní lidé? I mezi inteligenty se najdou popírači holocaustu či zvrácení obdivovatelé Putina, Che Guevary nebo Hitlera.

Fakt, že i inteligentní lidé věří nesmyslům, souvisí s několika psychologickými a sociálními činiteli. Na prvním místě jsou to kognitivní zkreslení a emoční faktory. Lidé mají sklon vyhledávat a věřit informacím, jež podporují jejich předchozí přesvědčení. Takzvaná emoční rezonance vede k tomu, že někdy pravda nestačí. Pokud určitý narativ odpovídá jejich emočním potřebám (například touha po jednoduchém vysvětlení, pocit výjimečnosti, vzpoura proti establishmentu), mohou mu uvěřit i navzdory faktům. Čím víc se nějaká „pravda“ vzdaluje od našeho původního přesvědčení, tím je nám nepříjemnější, a naopak, čím je víc ve shodě s tím, co si myslíme, tím méně nám zaleží na její objektivní platnosti.

Také lidé, kteří se cítí ohroženi nebo nejistí, jsou náchylnější k přijetí konspiračních teorií nebo radikálních ideologií, jež jim nabízejí zdánlivou jistotu na první dobrou („nikdo pro vás nemůže udělat to, co vám já můžu slíbit“).

Popírači holocaustu často popírají realitu, protože je pro ně příliš nepřijatelná. Popření jim umožňuje vyhnout se konfrontaci s hrůzami minulosti. Mnozí se také identifikují nejen s úspěšnými zločinci typu Al Capona, neřkuli kmotra Corleona, capo di tutti capi, ale i s diktátory, jako jsou Putin nebo Hitler, neboť z nich mimo nadání čerpají pocit síly a moci, po němž baží.

Takzvané závislé osobnosti zase mají tendenci podřizovat se autoritám a nekriticky přijímat jejich názory, což také může vést k obdivu postav, jako je Putin.

Důležité jsou rovněž sociální vlivy a identita. Skupinová loajalita může v důsledku znamenat, že jedinec, který je součástí určitého intelektuálního nebo sociálního okruhu (například akademici, umělci, podnikatelé či štamgasti hospody U Suché dásně), může přijímat iracionální názory, protože jsou populární v jeho

prostředí. Jinými slovy, je pod vlivem své informační bubliny. Zejména v době sociálních sítí se kdekdo ocitá v uzavřených názorových skupinách, kde se setkává jen s jednostrannými informacemi. K tomu přistupuje informační zahlcení a povrchní přemýšlení. V době internetu je obtížné odlišit pravdu od manipulace. I inteligentní lidé mohou spadnout do pasti dezinformací, nechají se unést emocemi a nepoužívají kritické myšlení důsledně.

Nezapomeňme, že inteligence není totéž, co schopnost kriticky myslet. Inteligence je schopnost řešit složité problémy, ale neznamená automaticky ani mravní úroveň, ani schopnost přiznat chybu nebo odolat manipulaci. Dokonce platí, že čím inteligentnější člověk je, tím sofistikovaněji si dokáže obhájit svůj omyl. To, že i vzdělaní lidé mohou věřit nesmyslům, tedy není paradox, ale důsledek lidské psychologie, společenského vlivu a informačního chaosu. Na každého bez rozdílu lze totiž někdy vztáhnout verš z Erbenovy Kytice: Je lépe v mylné naději snít, před sebou čirou temnotu nežli budoucnost odhaliti, strašlivou poznati jistotu.

Bezdůvodná vražda dvou žen aneb Frustrovaní mladíci s internetem a nožem

únor 2025

Čím si vysvětlujete tak nepochopitelnou událost, jako je bezdůvodná vražda dvou nevinných žen šestnáctiletým mladíkem, jak se teď stalo v Hradci Králové?

Násilné činy, jako útoky nožem na veřejných místech, jsou vždycky šokující a vyvolávají pocit, že se svět stává nebezpečnějším.

Zatímco dříve byla kriminalita častěji spojena s organizovaným zločinem nebo domácím násilím, dnes více vnímáme náhodné útoky jednotlivců na veřejnosti. Mezi faktory, jež k tomu mohou v různé míře přispívat, patří především mediální pozornost a vliv sociálních sítí. Každý brutální čin se okamžitě dostane do zpráv, čímž se jeho mediální dopad násobí. Někteří útočníci se tak mohou snadněji „proslavit“ a inspirovat. Kromě toho internet umožňuje mimořádně rychlé šíření extrémních ideologií a plánování útoků. Vinna je také polarizace společnosti a politická radikalizace, jež rozděluje i rodiny. Diskutovanou otázkou je přístup ke zbraním a zneužití technologií. I když střelné zbraně nejsou v Česku tak běžné jako v USA, nože jsou dostupné všude.

Zvýšená agresivita mladistvých na veřejnosti má mnoho příčin. Z psychologického hlediska je to především frustrace, ať už z rodinných problémů, školy, nebo společnosti, a opuštěnost daná nezájmem. Svůj podíl tak nese nejenom konfliktní atmosféra v rodině, ale i nezájem rodičů o to, co dělají jejich děti, a nahrazování opravdového zájmu povrchním uspokojováním materiálních potřeb. Dětem je třeba jasně vymezovat hranice, odkud až kam mohou, a svobodu vyvažovat důrazem na zodpovědnost a povinnosti. Pokud se dítě nudí a nevypěstuje si zdravé způsoby vyrovnávání se stresem (sport, umění, koníčky), může své napětí vybíjet násilím na veřejnosti. Mladý mozek je nedozrálý a stále se vyvíjí, především prefrontální kůra, jež tlumí impulzivitu. U některých jedinců dozrává pomaleji a pak se u nich může objevovat impulzivní chování a neschopnost zvládnout vztek nebo frustraci.

Podle teorie sociálního učení si lidé osvojují určité vzorce chování rovněž napodobováním ostatních. Pokud mladiství vyrůstají v prostředí, kde je agresivita běžná (domov, vrstevnická skupina, sociální sítě), mohou ji považovat za normální způsob řešení konfliktů. Vinna bývá také dehumanizace obětí. Nejenom virtuální „vraždění panáků“, ale i on-line šikana, nenávistné komentáře a polarizace na internetu mohou vést k odlidštěnému vnímání ostatních, přičemž agresivní chování a nahrávání násilných činů na sociální sítě mohou navíc útočníkům přinášet pocit moci a uznání, který je dále recyklován a posilován v toxických internetových bublinách. Provokativní chování bývá také motivované potřebou upoutat pozornost.

Na častou otázku, co by se s tím dalo dělat, neexistuje jednoduchá odpověď. Násilí tady vždycky bylo, je a bude. Současný trend by snad mohla zmírnit lepší podpora duševního zdraví, snazší přístup k psychoterapii mladistvých a prevence osamělosti. Důležitá je také zodpovědná mediální prezentace, tj. zejména neglorifikovat pachatele. Často se klade důraz na zvýšení bezpečnosti, ale to je třeba uplatňovat s rozumem. Prevence násilí totiž neznamená jen víc policie či stanné právo, ale i lepší komunitní vztahy a účinnější prevenci ve školách. Ta zahrnuje i rozvoj emoční inteligence a trénink zvládání náročných situací (konfliktů), kontroly impulzů a schopnosti odloženého uspokojování potřeb.

Děti a mladiství potřebují v rodině i ve škole cítit opravdovou podporu, zájem a porozumění. Společnost jako taková podpoří své nejmladší tím, že jim nebude brát naději a místo „blbé nálady“ a pesimistických vyhlídek jim nabídne obzor, k němuž stojí za to kráčet.

10 důvodů, proč jsem přesvědčen o existenci mimozemského života

únor 2025

Kdysi jsem se v Reflexu od vás dozvěděl, že věříte na mimozemský život. Chci se zeptat, jestli jste o existenci života někde ve vesmíru stále přesvědčen a zda pro to máte nějaké argumenty.

O existenci mimozemského života jsem stále přesvědčen a nabízím pro to nejméně deset argumentů.

Zaprvé, v naší galaxii se nachází obrovské množství exoplanet. To jsou planety obíhající kolem jiné hvězdy, než je Slunce. Do ledna 2025 jich bylo objeveno 7408. Přibližně jedna z pěti hvězd podobných Slunci má planetu velikosti Země v obyvatelné zóně. Za předpokladu, že se v naší galaxii nachází 200 miliard hvězd, lze odhadnout, že v ní někde obíhá na 11 miliard potenciálně obyvatelných planet pozemského typu. Statisticky je tedy velmi nepravděpodobné, že bychom byli jedinou planetou se životem.

Zadruhé, pravděpodobnost života kdesi hluboko ve vesmíru zvyšuje i fakt, že život na Zemi se uchytl i v těch nejnemožnějších podmínkách – hluboko v oceánech, v kyselých jezerech, v radioaktivních oblastech i v kosmu (například želvušky *Tardigrades*). To naznačuje, že život by mohl existovat i na planetách s nepříznivými podmínkami.

Zatřetí, organické molekuly (stavební kameny života) se nacházejí i v meteoritech, na kometách i v mezihvězdném prostoru. To znamená, že základní složky života jsou ve vesmíru běžné.

Začtvrté, voda – klíčová podmínka pro život – byla objevena na Marsu, na Jupiterově měsíci Europě, na Saturnově Enceladu a v atmosférách exoplanet. Kde je voda, tam by mohl být i život.

Pátý argument je odpovědí na otázku, proč jsme zatím nenarazili na důkazy mimozemských civilizací. Možná už existují, ale vzdálené civilizace buď komunikují jinak, jsou příliš daleko, nebo posloucháme špatně.

Zašesté, život na Zemi se objevil velmi rychle po vzniku planety – už před 3,5 až čtyřmi miliardami let. To naznačuje, že vznik života může být běžný jev, pokud jsou splněny správné podmínky.

Zasedmé, občas detekujeme zvláštní signály, jako byl Wow! signál (1977), které zatím nemají přirozené vysvětlení. I když se nemusí jednat o mimozemskou civilizaci, stále to vzbuzuje otázky.

Zaosmé, na Marsu jsou sedimenty, jež naznačují, že tam kdysi tekla voda. Robotické vozítko NASA Rover Perseverance, které přistálo na Marsu 18. února 2021 v kráteru Jezero, hledá důkazy o mikrobiálním životě na této planetě v minulosti. Zatím nepotvrzené objevy metanu v atmosféře Marsu by rovněž mohly být známkou biologické aktivity.

Devátým – hypotetickým – argumentem je panspermie, tedy teorie o šíření života vesmírem prostřednictvím asteroidů a komet. Život na Zemi možná vznikl díky mikroorganismům přivezeným z vesmíru.

Zadesáté opět pravděpodobnost. Astronom Frank Drake vytvořil rovnici, která odhaduje počet technologicky vyspělých civilizací v naší galaxii, se kterými bychom mohli komunikovat. Podle různých odhadů to může být mezi jednou (my jsme jediní) a miliony. Pokud existuje mnoho civilizací, ale jsou vzdálené stovky nebo tisíce světelných let, komunikace bude extrémně obtížná. I kdyby nám mimozemšťané poslali signál, dorazil by po stovkách let. Vyspělé civilizace také nemusí existovat ve stejném čase jako my. Mohly zaniknout miliony let před tím, než jsme se objevili, nebo teprve vzniknou v budoucnosti.

Odhad pravděpodobnosti kontaktu s nimi má zhruba tři scénáře. Optimistický – do 100 let můžeme zachytit signál, pokud existují civilizace ve vzdálenosti do 1000 světelných let. Pesimistický – kontakt nikdy nenastane, protože jsme ve vesmíru buď sami (nevěřím), nebo jsou civilizace příliš daleko. Střední – můžeme narazit na mimozemský mikrobiální život v naší sluneční soustavě (Mars, Enceladus, Europa) během příštích desetiletí, ale inteligentní život může zůstat neobjevený.

Každopádně komunikace s mimozemšťany by na Zemi vyvolala velkou legraci a Evropská unie by se možná přestala zabývat tak zásadními problémy, jako je minimální velikost jahod nebo počet decibelů při splachování záchodu.